

На основу члана 6. став 1. Уредбе о заступнику Републике Србије пред Европским судом за људска права („Службени гласник РС“, број 61/06 –пречишћен текст) објављује се, на српском и енглеском језику, Пресуда Европског суда за људска права по представци број 42559/08 –Кривошеј против Србије, која гласи:

ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЉУДСКА ПРАВА

ДРУГО ОДЕЉЕЊЕ

ПРЕДМЕТ КРИВОШЕЈ против СРБИЈЕ

(Представка бр. 42559/08)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

13. април 2010. године

Ова пресуда ће постати правоснажна у околностима предвиђеним чланом 44, став 2 Конвенције. Могуће су редакторске промене.

У предмету Кривошеј против Србије,

Европски суд за људска права (Друго одељење), на седници већа у саставу:

Françoise Tulkens, *председник*,

Ireneu Cabral Barreto,

Vladimiro Zagrebelsky,

Danutė Jočienė,

Dragoljub Popović,

András Sajó,

Nona Tsotsoria, *судије*,

и Françoise Elens-Passos, *заменик секретара Одељења*,

После разматрања на затвореној седници 23. марта 2010. године,

Изриче следећу пресуду, која је донета тог дана:

ПОСТУПАК

1. Предмет је формиран на основу представке (бр. 42559/08) против Србије, коју је Суду према члану 34. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: “Конвенција”) поднела држављанка Србије руског порекла, гђа Ана Кривошеј (у даљем тексту: „Подноситељка представке“), 4. августа 2008. године.

2. Подносиољку представке је заступала гђа А. Стојановић, адвокат из Ниша. Владу Србије (у даљем тексту: „Влада“) заступао је њен заступник, г. С. Царић.

3. Председник Већа је представци дао приоритет у складу са правилом 41 Пословника Суда.

4. Подносиољка представке се жалила на неизвршење правоснажног решења о одржавању контакта у хитној ствари у вези са дететом.

5. Суд је 20. марта 2009. године одлучио да Владу обавести о представци. Примењујући члан 29. став 3. Конвенције, такође, је одлучио да допуштеност и основаност представке разматра истовремено.

ЧИЊЕНИЦЕ

I. ОКОЛНОСТИ ПРЕДМЕТА

6. Подносиољка представке је рођена 1969. године и живи у Нишу, Србија.

7. Чињенице предмета, како су их странке доставиле, могу се сумирати како следи.

A. Увод

8. Подносиољка представке се 23. маја 1993. године удала за Н. Ц., а 1. фебруара 1994. године рођен је њихов син О. Ц.

9. Неко време после тога почели су брачни проблеми подносиољке представке и Н. Ц.

10. У августу 1999. године подносиатеља представке се иселила, али је О. Ц. очигледно остао код Н. Ц.

Б. Парнични поступак

11. Подносиатеља представке је 2000. године поднела тужбу Општинском суду у Нишу, тражећи развод брака, старатељство над О. Ц. и допринос за његово издржавање.

12. Општински суд је 7. октобра 2002. године: (i) развео брак; (ii) старатељство над О. Ц. доделио Н. Ц.; (iii) наложио подносиатељки представке да за дете плаћа месечно издржавање; и (iv) и донео одлуку да подносиатеља представке може да проведе са О. Ц. сваки први и трећи викенд сваког месеца, као и део његовог зимског, односно летњег распуста. Ова пресуда је постала правоснажна 18. новембра 2002. године.

В. Судски извршни поступак и поступак пред Центром за социјални рад

13. Пошто јој је одбијено право да виђа О. Ц., подносиатеља представке је 5. фебруара 2003. године поднела предлог за извршење Општинском суду.

14. Општински суд је 10. фебруара 2003. године донео решење о извршењу.

15. Општински суд је 30. јула 2003. године казнио Н. Ц. у износу од 5.000 српских динара (RSD) због непоступања по решењу.

16. Центар за социјални рад из Ниша је 21. маја 2003. године изменио права подносиатељке представке, одредивши јој виђање О. Ц. сваке суботе између 9.00 и 14.00 часова. Он је, међутим, истовремено одредио за Н. Ц. надзор над вршењем родитељског права зато што је одбио да поштује права подносиатељке представке да одржава контакт са дететом.

17. Ово решење је потврђено 28. августа 2003. године по жалби.

18. Општински суд је 17. новембра 2003. године укинуо своја решења од 10. фебруара 2003. године и 30. јула 2003. године.

19. Центар за социјални рад је 5. априла 2004. године обавестио Општински суд о својој одлуци донетој 21. маја 2003. године и приметио да је, и поред великог интересовања, подносиатеља представке могла да само на кратко види дете у просторијама Центра.

20. Општински суд је 16. априла 2004. године наложио извршење пресуде донете 7. октобра 2002. године, која је измењена решењем Центра за социјални рад од 21. маја 2003. године. Тиме је утврдио да ће, ако не буде поштовао права подносиатељке представке да одржава контакт са дететом Н. Ц. бити новчано кажњен у износу од 5.000 динара и да се, коначно може позвати и на само принудно извршење.

21. Општински суд је 28. октобра 2004. године потврдио решење од 16. априла 2004. године.

22. Након кратког појављивања Н. Ц. пред Општинским судом 23. септембра 2005. године и 5. октобра 2006. године, суд је неодређеног датума обавестио подносиатељку представке да списи њеног предмета не могу да се нађу.

23. Подносиатеља представке је стога 13. марта 2008. године затражила реконструкцију списка предмета, а Општински суд је 5. јуна 2008. године прихватио овај захтев.

24. Општински суд је, међутим, 2. октобра 2008. године ставио ван санге своје решење, приметивши да је спис предмета у међувремену пронађен. Суд је истовремено наложио извршење раније одређене новчане казне и навео да ће се одредити нова

новчана казна у износу од 10.000 динара ако Н. Ц. не поступи по решењу од 16. априла 2004. године у додатном року од три дана. Суд је на крају навео да ће се ако поновљене новчане казне не обезбеде поштовање решења, права подносиоце представке да виђа дете извршити принудно.

25. Центар за социјални рад је 2. децембра 2008. године обавестио Општински суд да подносиоца представке није видела О. Ц. од септембра 2007. године, када су се Н. Ц. и О. Ц. из Ниша одселили за Београд и да подносиоцу представке нису обавестили о новој адреси.

26. Полиција је 30. априла 2009. године обавестила Општински суд да је Н. Ц. пријавио пребивалиште у Београду, а 5. јуна 2009. године она је суду доставила његову нову адресу.

27. Спис предмета подносиоце представке је 4. јуна 2009. године прослеђен Четвртом општинском суду у Београду.

28. Четврти општински суд је 30. јула 2009. године потврдио да се Н. Ц. није доселио на предметну адресу.

29. Н. Ц. је 1. октобра 2009. године обавестио Четврти општински суд о својој тренутној адреси у Београду.

30. Четврти општински суд је истог дана наложио да се решење од 2. октобра 2008. године уручи Н. Ц. и изврши.

31. Током поступка подносиоца представке се више пута жалила на неспособност домаћих судова да на ефикасан начин остваре њено право на контакт са дететом.

Г. Остале релевантне чињенице

32. Општински суд у Нишу је 25. јула 2007. године дао отказ свом судском извршитељу задуженом за предмет подносиоце представке и 20. маја 2008. године открио да се спис предмета подносиоце представке налази испод његовог радног стола.

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАЋЕ ПРАВО

А. Закон о извршном поступку

33. Члан 209. Закона о извршном поступку из 2000. године, објављен у „Службеном листу Савезне Републике Југославије“ – Сл. лист СРЈ - бр. 28/00, 73/00 и 71/01), иако посебно наглашава најбоље интересе детета, наводи постојање почетног рока од три дана да се решење о старатељству за дете и/или право на контакт са дететом добровољно испоштује. После тога се, међутим, одређују новчане казне и најзад, ако је неопходно, дете се одводи присилно, у сарадњи са Центром за социјални рад.

34. Закон о извршном поступку из 2004. године, објављен у „Службеном гласнику Републике Србије“ – Сл. гласник РС - број 125/04) ступио је на снагу у фебруару 2005. године, заменивши Закон о извршном поступку из 2000. године. У складу са чланом 304. овог Закона, међутим, сви извршни поступци започети пре 23. фебруара 2005. године се окончавају сходно Закону о извршном поступку из 2000. године.

Б. Остали релевантни закони

35. Остале релевантне одредбе су утврђене у предмету *Винчић и други подносиоци представки против Србије* (бр. 44698/06, 44700/06, 44722/06, 44725/06, 49388/06, 50034/06, 694/07, 757/07, 758/07, 3326/07, 3330/07, 5062/07, 8130/07, 9143/07, 9262/07, 9986/07, 11197/07, 11711/07, 13995/07, 14022/07, 20378/07, 20379/07, 20380/07, 20515/07, 23971/07, 50608/07, 50617/07, 4022/08, 4021/08, 29758/07 и 45249/07, ст. 24-35., 1. децембар 2009. године).

ПРАВО

I. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНОВА 6 И 8. КОНВЕНЦИЈЕ

36. Подносиатељка представке се жалила на неизвршење правоснажног решења о виђању са дететом донетог 7. октобра 2002. године, које је измењено 21. маја 2003. године.

37. Будући да је право Суда да правно квалификује чињенице сваког предмета, Суд је сматрао да би се горе наведена притужба требало разматрати према чл. 6. став 1. и 8. Конвенције (види *Akdeniz против Турске*, број 25165/94, став 88., 31. мај 2005. године, и *Фелбаб против Србије*, број 14011/07, 14. април 2009. године).

38. Релевантне одредбе наведеног Закона гласе какао следи:

Члан 6. став 1.

“Приликом одређивања његових [или њених] грађанских права и обавеза ... свако има право на правично ... суђење у разумном року пред ... непристрасним судом ...”

Члан 8.

“1. Свако има право на поштовање његовог [или њеног] приватног и породичног живота ,...

2. јавни орган се не меша у примену овог права сем ако је то у складу са законом и ако је неопходно у демократском друштву ... ради заштите здравља или морала, или ради заштите права и слобода других лица.”

A. Допуштеност

39. Влада је Суд позвала да одбаци представку у вези са неисцрпљењем домаћих правних средстава. Она је посебно изнела да је подносиатељка представке пропустила да уложи жалбу Уставном суду према члану 170. новог Устава Србије.

40. Подносиатељка представке је навела да се она повиновала захтеву за исцрпљивањем унутрашњих правних средстава.

41. Суд је већ утврдио да предметну уставну жалбу треба у начелу сматрати делотворном у смислу значења члана 35. став 1. Конвенције у вези са свим представкама поднетим почев од 7. августа 2008. године (види *Винчић и други против Србије*, цитиран у претходном тексту, став 51.). Пошто је представка у предметном случају поднета пре тог датума, 4. августа 2008. године, и с обзиром да не налази ниједан разлог да одступи од свог закључка у предмету *Винчић*, Суд сматра да се примедба Владе мора одбити.

42. Суд даље примећује да притужба подносиатељке представке, разматрана према чл. 6 и 8. Конвенције, није очигледно неоснована у смислу значења члана 35.

став 3. Конвенције. Он, такође, примећује да није ни недопуштена ни по једном другом основу. Због тога се мора прогласити допуштеном.

Б. Основаност

1. У вези са притужбом подносиољке представке разматране према члану 6. став 1. Конвенције

43. Влада је изнела да није било повреде члана 6. става 1. Конвенције. Спорно кашњење се делимично приписује судском извршитељу који је на крају кажњен због лошег рада, а Центар за социјални рад је учинио све да се предметна правоснажна пресуда изврши. Најзад, Влада је нагласила да подносиољка представке није била лишена у потпуности виђања са дететом и истакла да је нова адреса њеног бившег супруга утврђена тек у октобру 2009. године.

44. Подносиољка представке је поново потврдила своју притужбу.

45. Суд подсећа да се према установљеној судској пракси у смислу члана 6. става 1. Конвенције, *inter alia*, штити спровођење правоснажних, обавезујућих судских одлука, које, у државама које прихватају владавину права не могу да остану неизвршене на штету једне стране. Сходно томе, извршење судске одлуке се не може спречити, обеснажити или непрописно задржавати (види, међу многим другим ауторитетима, *Фелбаб против Србије*, цитирана у горњем тексту, став 61.).

46. Даље, Суд примећује да је, без обзира да ли се извршење спроводи против приватног или државног субјекта, на држави да предузме све неопходне кораке ради извршења правоснажне судске одлуке као и да, тиме, обезбеди делотворно учешће њеног целокупног апарата, а ако то не учини неће бити испуњени захтеви садржани у члану 6. став 1. (види, *mutatis mutandis*, у контексту старатељства за дете, *Pini и други против Румуније*, бр. 78028/01 и 78030/01, ст. 174-189., ЕЦХР 2004-V, и *Фелбаб против Србије*, цитирана у претходном тексту, став 62.).

47. Ако се вратимо на предметни случај, Суд прво примећује да је налог о одржавању контакта са дететом из правоснажне пресуде од 7. октобра 2002. године, који је измењен 21. маја 2003. године, остао неизвршен до данас. Друго, пошто су донели решења о извршењу, домаћи судови су имали обавезу да поступају по службеној дужности. Треће, Србија је ратификовала Конвенцију 3. марта 2004. године, што значи да је поступак о коме је реч био у надлежности Суда *ratione temporis* у периоду од скоро пет година. Четврто, у овом периоду, домаћи судови су новчано казнили Н. Ц. само једном, а да та новчана казна није никада наплаћена, изгубили су спис предмета, и што је најгоре, нису предузели никакве значајне кораке у периоду између 28. октобра 2004. године и 2. октобра 2008. године. Пето, судски извршилац о коме је реч је радио у Општинском суду у Нишу, па се његов лош рад због тога приписује Туженој држави без обзира што му је радни однос касније престао. Шесто, органима Србије је било потребно више од две године да утврде нову адресу Н. Ц. у Београду, а подносиољка представке очигледно није имала никакав контакт са дететом од септембра 2007. године. Најзад, примећено је да је током поступка подносиољка представке учинила све што је у њеној моћи да се налог из правоснажне пресуде о контакту са дететом изврши, док домаћи органи нису употребили ниједну принудну меру упркос јасном ставу друге стране да не жели да сарађује, укључујући и очигледан покушај Н. Ц. да прикрије своје ново пребивалиште у периоду од септембра 2007. године до октобра 2009. године. Без обзира на осетљивост спорног поступка, као и чињеницу да је подносиољка представке могла повремено да виђа дете пре септембра

2007. године, Суд закључује да органи Србије нису поступали марљиво нити предузели довољно корака да се налог из правоснажне пресуде од 7. октобра 2002. године, који је измењен 21. маја 2003. године, спроведе. Према томе, дошло је до повреде члана 6. став 1. Конвенције.

2. У вези са притужбом подносиоце представке разматране према члану 8. Конвенције

48. Влада се ослонила на аргументе изнете у ставу 43. у претходном тексту.

49. Подносиоца представке је поново потврдила своју притужбу.

50. Суд примећује да међусобни контакт родитеља и детета представља основни елемент “породичног живота” у оквиру значења члана 8. Конвенције (види, међу многим другим ауторитетима, *Мопору против Румуније и Мађарске*, број 71099/01, став 70., 5. април 2005. године).

51. Члан 8. даље садржи право родитеља да се предузму мере ради њиховог поновног спајања са децом и обавезу националних органа да олакшају та поновна спајања (види, међу другим ауторитетима, *Ignaccolo-Zenide против Румуније*, број 31679/96, став 94., ЕЦХР 2000-I; *Nuutinen против Финске*, број 32842/96, став 127., ЕЦХР 2000-VIII; *Iglesias Gil и A.U.I. против Шпаније*, број 56673/00, став 49., ЕЦХР 2003-V).

52. Оно што је одлучујуће је, према томе, да ли су национални органи предузели све неопходне мере да олакшају извршење судског налога у вези са дететом како се може оправдано тражити у посебним околностима сваког предмета (види, *mutatis mutandis*, *Hokkanen против Финске*, цитиран у претходном тексту, став 58.; *Ignaccolo-Zenide*, цитиран у претходном тексту, став 96.; *Nuutinen против Финске*, цитиран у претходном тексту, став 128.; *Sylvester против Аустрије*, бр. 36812/97 и 40104/98, став 59., 24. април 2003. године). У овом контексту, да ли је нека мера одговарајућа, цени се на основу брзине њеног спровођења, пошто протек времена може имати непоправљиве последице за односе између детета и родитеља са којим дете не живи (види *Ignaccolo-Zenide*, цитиран у претходном тексту, став 102.).

53. Суд коначно подсећа да, иако мере принуде нису пожељне у овој осетљивој области, употреба казни се не сме искључивати у случају незаконитог понашања родитеља са којим деца живе (види *Ignaccolo-Zenide*, цитиран у претходном тексту, став 106.).

54. Ако се вратимо на питање о коме је реч, с обзиром на горе наведену судску праксу, посебне чињенице предмета подносиоце представке, и поднеске самих странака који су већ разматрани према члану 6. (види став 47. у претходном тексту), Суд сматра да органи Србије нису учинили све што је у њиховој моћи, а што се од њих могло разумно очекивати. Посебно, иако је подносиоца представке имала повремене контакте са дететом до септембра 2007. године, а после тога изгледа да није ниједном видела дете, њено право на контакт са дететом, како је предвиђено налогом из правоснажне пресуде од 7. октобра 2002. године и измењено 21. маја 2003. године, није никада на прописан начин извршено. Законити интерес подносиоце представке да развија и одржава везу са својим дететом и његов дугорочни интерес у истом смислу стога нису никада ваљано разматрани (види, *mutatis mutandis*, *Görgülü против Немачке*, број 74969/01, став 46., 26. фебруар 2004. године). Сходно томе, Суд закључује да је подносиоца претрпела посебно кршење права на поштовање породичног живота зајамчено чланом 8. (види, *mutatis mutandis*, *McMichael против Уједињеног*

Краљевства, пресуда од 24. фебруара 1995. године, серија А број 307-Б, став 91.; види, такође, *Фелбаб против Србије*, број 14011/07, став 69., 14. април 2009. године).

II. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 13. КОНВЕНЦИЈЕ

55. Подносиатељка представке се жалила према члану 13. Конвенције да није имала на располагању домаће делотворно правно средство како би обезбедила своја права на контакт са дететом.

56. Влада је оспорила ову тврдњу.

57. С обзиром на његов став у вези са члановима 6 и 8. Конвенције, Суд ову притужбу проглашава допуштеном, али сматра да није неопходно да се посебно разматра да ли је, у овом случају, дошло до повреде члана 13. (види, *mutatis mutandis*, *Илић против Србије*, број 30132/04, ст. 96 и 106., 9. октобар 2007. године).

III. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 14. КОНВЕНЦИЈЕ

58. Најзад, према члану 14. Конвенције, подносиатељка представке се жалила што су је органи Србије дискриминисали на основу њеног руског порекла и немаштине.

59. Влада је оспорила поднеске подносиатељке представке.

60. У вези са чињеницама предметног случаја, Суд сматра да доступни докази нису довољни како би закључио да је подносиатељка представке заиста била дискриминисана према било ком основу забрањеном чланом 14. Произлази да је ова притужба очигледно неоснована и да се мора одбацити у складу са чланом 35. ст. 3 и 4. Конвенције.

IV. ПРИМЕНА ЧЛАНА 41. КОНВЕНЦИЈЕ

61. Члан 41 Конвенције предвиђа:

“Када Суд утврди прекршај Конвенције или протокола уз њу, а унутрашње право Високе стране уговорнице у питању омогућава само делимичну одштету, Суд ће, ако је то потребно, пружити правично задовољење оштећеној странци.”

A. Штета

62. Подносиатељка представке је тражила 20.000 евра (EUR) на име нематеријалне штете.

63. Влада је оспорила овај захтев.

64. Суд не види ниједан разлог за сумњу да је подносиатељка представке претрпела патњу због неизвршења њених права на виђање са дететом, па зато само утврђивање повреде не би представљало довољно правично задовољење у смислу члана 41.

65. С обзиром на горе наведено и на основу правичности, како се то тражи чланом 41., Суд додељује подносиатељки представке 7.300 евра у овом делу.

66. Најзад, Суд сматра да Влада треба са посебном марљивошћу и помоћу одговарајућих средстава да обезбеди делотворно и брзо извршење правоснажног налога о контакту са дететом од 7. октобра 2002. године, који је измењен 21. маја 2003. године (види, *mutatis mutandis*, *Јевремовић против Србије*, број 3150/05, став 135., 17. јул 2007. године).

Б. Трошкови

67. Подносиатељка представке није прецизирала свој захтев у вези са овим. Према томе, Суд јој по овом основу не додељује никакав износ.

В. Затезна камата

68. Суд сматра да је примерено да затезна камата буде заснована на најнижој каматној стопи Европске централе банке уз додатак од три процентна поена.

ИЗ ТИХ РАЗЛОГА, СУД ЈЕДНОГЛАСНО

1. *Проглашава* притужбе разматране према чл. 6. ст. 1., 8 и 13. Конвенције допуштеним, а остали део представке недопуштеним;
2. *Утврђује* да је дошло до повреде члана 6. ст. 1 и 8. Конвенције;
3. *Утврђује* да нема потребе да се притужба разматра посебно према члану 13. Конвенције;
4. *Утврђује*
 - (а) да Тужена држава треба да исплати подносиатељки представке, у року од три месеца од датума када ова пресуда постане правоснажна, у складу са чланом 44. став 2. Конвенције, 7.300 евра (седам хиљада три стотине евра), плус порез који се може платити, на име претрпљене нематеријалне штете, који ће бити претворен у српске динаре по курсу који ће важити на дан исплате;
 - (б) да по истеку горе наведена три месеца до исплате, треба платити обичну камату на горе наведене износе по стопи која је једнака најнижој каматној стопи Европске централе банке уз додатак од три процентна поена;
5. *Одбија* преостали део захтева подносиатељке представке за правично задовољење.

Састављено на енглеском и достављено у писаној форми 13. априла 2010. године, према Правилу 77 ст. 2 и 3 Пословника Суда.

Françoise Elens-Passos
Заменик секретара

Françoise Tulkens
Председник“